

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та
інфраструктури
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу

СЬОХ Богдан Григорович

**Обліково-аналітичне забезпечення інноваційного
розвитку сільськогосподарських підприємств / Accounting
and analytical support for innovative development of
agricultural enterprises**

спеціальність: 071 - Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма - Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ОБАМ-22
Б. Г. Сьох

Науковий керівник:
д. е. н., доцент Царук В. Ю.

Кваліфікаційну роботу допущено
до захисту:
" __ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

ТЕРНОПІЛЬ - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	6
СІЛЬСЬКОГОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	6
1.1. Сутність і характеристика інноваційної діяльності та її особливості в сільському господарстві.....	6
1.2. Структура та класифікація інноваційного процесу в аграрному секторі.....	10
1.3. Управлінські аспекти інноваційного забезпечення розвитку підприємств аграрної сфери.....	17
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	23
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	24
2.1. Концептуальні засади обліку інноваційної діяльності	24
2.2. Організація облікового процесу інновацій на підприємстві	29
2.3. Документування обліку інноваційних процесів підприємства	34
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	38
РОЗДІЛ 3 АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	39
3.1. Основні концепти організації аналітичного забезпечення інноваційної діяльності на підприємстві	39
3.2. Аналіз впливу технологічних інновацій на підвищення ефективності виробництва	43
3.3. Шляхи підвищення інноваційної активності в сільськогосподарських підприємствах	47
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	52
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Актуальність теми. Інноваційний процес в аграрному секторі є постійним і безперервним потоком перетворення технічних та технологічних ідей на нові технології чи окремі її складові частини та доведення їх до використання безпосередньо у виробництві з метою отримання якісно нової продукції. Іншими словами, інноваційний процес в аграрному секторі носить циклічний характер, зумовлений наявністю зворотних зв'язків, вбудованих у механізм трансформаційного процесу.

На основі основних тенденцій інноваційного розвитку в аграрній сфері, а саме дисбалансу у використанні інноваційних технологій за стадіями відтворення, зниження інноваційної активності сільськогосподарських підприємств за рахунок власних джерел фінансування, значного подорожчання сільськогосподарських інновацій, застосовуваних під час виробництва продукції рослинництва, недостатнього рівня субсидування витрат на інноваційний розвиток сільськогосподарських товаровиробників, прискорення морального старіння технічних засобів та використовуваних технологій у галузі рослинництва, можна зробити висновок про зниження ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств та необхідності застосування інноваційних технологій.

Вагомий внесок у дослідження проблемних питань інноваційної діяльності підприємств України з погляду їхнього функціонування зробили І.П. Бачевська, А.П. Гречан, Н.В. Гуріна, Р.В. Сазонова, В.Г. Семенова, О.В. Усатенко, О.В. Фоміна, Г.Ю. Хоменко, С.В. Черкасова, Г.Ю. Яковець та ін.

Питанням методології обліку витрат на інноваційну діяльність присвячено роботи учених-економістів: О. Бородкіна, Р. Бруханського, В. Гика, Л. Гнилицької, В. Жука, Я. Крупки, Є. Мниха, В. Озеран, В. Сопка, Л. Чижевської, М. Шигун та ін.

Вивчення літературних джерел свідчить, що є особливості обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських

підприємств. Саме ці аспекти обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, її мету та основні напрямки.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. У відповідності до мети дослідження в кваліфікаційній роботі поставлені такі завдання:

- розглянути сутність і характеристику інноваційної діяльності та особливості її здійснення в сільському господарстві;
- уточнити структуру та класифікацію інноваційного процесу в аграрному секторі;
- визначити управлінські аспекти інноваційного забезпечення розвитку підприємств аграрної сфери;
- обґрунтувати концептуальні засади обліку інноваційної діяльності;
- розглянути особливості організації облікового процесу інновацій на підприємстві;
- уточнити особливості документування обліку інноваційних процесів підприємства;
- визначити основні концепти організації аналітичного забезпечення інноваційної діяльності на підприємстві;
- проаналізувати аналіз впливу технологічних інновацій на підвищення ефективності виробництва;
- обґрунтувати шляхи підвищення інноваційної активності в сільськогосподарських підприємствах.

Об'єктом дослідження є обліково-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та організаційні особливості обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Методи дослідження. Теоретичною основою проведених у кваліфікаційній роботі досліджень є методологія та загальнонаукові принципи

здійснення комплексних наукових досліджень. У роботі використані процесний і ситуаційний підходи (при розробці етапів формування та вибору напрямків інноваційної політики підприємства, розробці методики аналізу підприємства до інноваційного розвитку), системно-структурний аналіз (при формуванні шляхів підвищення інноваційної активності в сільськогосподарських підприємствах), метод порівняльного аналізу (при аналізі інноваційної діяльності підприємств), монографічний (для уточнення сутності відповідних категорій інноваційної діяльності підприємств), графічний (для візуалізації основних показників інноваційної діяльності підприємств).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

- узагальнено, обґрунтовано і уточнено обліково-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств;
- досліджено та розкрито основні елементи та інструменти інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств;
- запропоновано напрями вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування запропонованих в кваліфікаційній роботі підходів і методик обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку для сільськогосподарських підприємств.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення кваліфікаційної роботи апробовано:

10 травня 2023 року на Національній науково-практичній конференції студентів і молодих вчених.

16 листопада 2023 року на XII Національній науково-практичній конференції.

За результатами участі в конференції опубліковані тези доповідей.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність і характеристика інноваційної діяльності та її особливості в сільському господарстві

Нині перед агропромисловим комплексом України гостро постало завдання інноваційного забезпечення усіх виробничих процесів. Пов'язано це з тим, що в умовах скорочення фінансування сільського господарства з бюджету, пошук джерел вирішення проблеми якісного економічного зростання стосовно забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану слід шукати всередині сільськогосподарської галузі, насамперед в інноваційному розвитку аграрного сектору економіки. Саме інноваційному розвитку слід надавати цілеспрямований характер, який полягає у виборі найпріоритетніших його напрямів відповідно до загальнодержавної економічної стратегії.

«Аграрний сектор – одна з пріоритетних галузей економіки країни, в якій процеси виробництва, розподілу, обміну і споживання мають певні особливості, а дія економічних законів набуває специфічних форм. Стан аграрного сектору та його стратегічне значення у системі національної економіки зумовлюють необхідність активізації інвестиційного забезпечення з метою підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції й досягнення необхідних пропорцій його розвитку на основі освоєння інноваційних технологій» [42, с. 88].

В сільськогосподарському виробництві інноваційний процес має власну специфіку. Вона визначається особливостями виробництва сільського господарства:

- різноманітність видів сільськогосподарської продукції;
- великі відмінності в технологіях виробництва сільськогосподарської продукції, а також їхня залежність від природно-кліматичних умов виробництва;

– сезонність виробничих процесів окремих видів сільськогосподарської продукції.

«Підвищення ефективності та конкурентоспроможності виробництва агропромислової продукції можна досягти при виконанні низки завдань, зокрема: раціонального використання наявних ресурсів; використання інноваційних технічних засобів і ресурсозберігаючих технологій; активного використання відновлюваних джерел енергії тощо» [42, с. 130].

Інноваційний підхід у дослідженнях відтворювального процесу в аграрному бізнесі полягає у здатності науки створювати інновації для сільського господарства, а сільськогосподарських товаровиробників – купувати та реалізовувати створений інноваційний продукт під час виробництва сільськогосподарської продукції з метою розширення відтворення у галузі. Як зазначають науковці: «Проблеми розвитку інноваційних процесів в агропромисловому виробництві завжди займали вагомe місце в системі наукових досліджень економічних шкіл і науковців. Стан сучасної національної економіки, в тому числі агропромислового бізнесу, актуальність і невідкладність вирішення проблем підвищення економічної ефективності, продуктивності виробництва, конкурентоспроможності економіки галузей, підприємств, АПК загалом та подальшого сталого їх розвитку вказують на необхідність дослідження аспектів розвитку інноваційної діяльності. При цьому в процесі зародження та еволюції теорії інновацій сформувалися окремі напрями й школи, що розвиваються за власними методологічними аспектами або зазнають конкуренції між собою» [34, с.41].

Інновації виконують особливу функцію в системі відтворення – функцію мейнстріму змін, що дозволяє оцінити їх як джерело саморозвитку, самоорганізації підприємств та як найважливіший внутрішній процес – структуроутворюючий елемент. «Інновації, складаючи основу перетворень на соціально-економічних системах, що впливають на структуру, визначають темпи та масштаби економічних процесів та супутніх їм структурних змін» [4, с. 14].

«Інноваційні процеси в економіці можуть бути інтенсивними лише за умови активної участі капіталу, який формує дієве мотиваційне поле. Інновації як фундаментальна складова прогресу потребують активного інвестиційного процесу, а він – відповідно сприятливого інституціонального середовища. Адже науково-технічні розробки, відкриття і результати досліджень суспільних наук стають інноваціями в результаті активного їхнього впровадження у життєво-господарський процес, що зумовлює їхню капіталізацію» [40, с. 113].

«Практика показує, що лише за рахунок інновацій людство спроможне задовольняти щораз зростаючі потреби та щораз більшу питому вагу в цьому займають інтелектуальні інновації, а людський капітал став системоутворюючим щодо ефективності соціально-економічних процесів. Економічні можливості людства залежать від рівня інноваційної спрямованості розвитку суспільної формації й її стратегічних пріоритетів» [40, с. 113].

На думку О. Амоші: «Інноваційна модель інвестиційного розвитку – це майбутнє України» [1]. Інновації є головним фактором, який зумовлює безперервний та динамічний розвиток суспільства, сприяє обов'язковому підвищенню ефективності економічної системи і зумовлює постійне поліпшення умов життя у суспільстві [24, с. 39].

«Інноваційна діяльність – це діяльність, спрямована на створення і впровадження нових технічних засобів виробництва, технологій та видів продукції, які б задовольнили запити споживачів» [8, с. 614].

«Нині у вітчизняній науці ведеться дискусія про модель розвитку та джерело зростання продуктивності праці на найближчу перспективу в аграрному секторі економіки. Пропонується будувати інноваційну економіку, використовуючи сучасний західний досвід й інститути, а також створювати власні вітчизняні інновації, які мають стати головним драйвером зростання національної економіки. Тому інноваційний розвиток аграрного сектору економіки України є надзвичайно актуальним» [19, с.86].

Системний розгляд інноваційного процесу як складного комплексу факторів дозволяє виділити безліч взаємопов'язаних показників рівня

інноваційного розвитку сільського господарства та його економічної ефективності. «Інновація у агропромисловому бізнесі – це нагромадження нових знань, матеріалізованих: у високоефективних, ресурсощадних технологіях, технологічних елементах; нових сортах і гібридах рослин, породах і породних групах тварин; машинах, обладнанні, устаткуванні, робочих деталях та механізмах; нових видах добрив, хімічних засобах захисту рослин і тварин; нових прогресивних формах організації виробництва та праці, видах послуг тощо, створених у науково-дослідних установах, визнаних доцільними для застосування в практиці, що забезпечують підвищення економічної і соціальної ефективності та конкурентоспроможності агропромислового виробництва» [34, с. 88].

Вагомим аспектом є збереження природних ресурсів та довкілля. Інноваційні підходи дозволяють розробляти та впроваджувати екологічно безпечні технології, що сприяє сталому розвитку сільськогосподарського виробництва.

«Активізація інноваційної діяльності підприємств аграрної сфери забезпечує зміцнення конкурентних переваг партнерів на внутрішньому і зовнішньому ринках шляхом реалізації науково-технічного потенціалу, що сприятиме: покращенню фінансових результатів діяльності підприємства за рахунок зменшення собівартості продукції та збільшення грошових надходжень від реалізації інноваційної продукції; раціональному використанню наявних матеріально-технічних і трудових ресурсів підприємства шляхом запровадження інноваційних, ресурсозберігаючих технологій» [40, с. 115].

На основі основних тенденцій інноваційного розвитку в аграрній сфері, а саме дисбалансу у використанні інноваційних технологій за стадіями відтворення, зниження інноваційної активності сільськогосподарських підприємств за рахунок власних джерел фінансування, значного подорожчання сільськогосподарських інновацій, застосовуваних під час виробництва продукції рослинництва, недостатнього рівня субсидування витрат на інноваційний розвиток сільськогосподарських товаровиробників, прискорення морального

старіння технічних засобів та використовуваних технологій у галузі рослинництва, можна зробити висновок про зниження ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств та необхідності застосування інноваційних технологій.

Таким чином, активізація інноваційної діяльності підприємств аграрної сфери сприяє їхньому зміцненню через підвищення ефективності виробництва, розширення ринкових можливостей та збереження навколишнього середовища. Інноваційний процес в АПК має свою специфіку, обумовлену, насамперед, особливостями агропромислового виробництва. До таких особливостей відносяться: різноманітність видів сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, а також істотна різниця в технологіях їх вирощування та виробництва; залежність технологій обробітку сільськогосподарських культур від природних і погодних умов; велика різниця в періоді виробництва за окремими видами сільськогосподарської продукції та продуктами її переробки.

1.2. Структура та класифікація інноваційного процесу в аграрному секторі

Інноваційна діяльність на підприємствах аграрної сфери в сучасних умовах відіграє важливу роль у їхньому розвитку та конкурентоспроможності. Активізація інновацій в сільському господарстві та пов'язаних галузях веде до зміцнення різноманітних аспектів діяльності цих підприємств.

Однією з ключових переваг інновацій є їхня спроможність підвищувати продуктивність та ефективність виробництва. Застосування новітніх технологій, методів обробки ґрунту, сучасних систем управління та автоматизації дозволяє підприємствам аграрного сектора отримувати більше продукції за менший час та з меншими витратами.

Крім того, інновації сприяють диверсифікації продукції та розвитку нових ринків збуту. Розробка і впровадження нових сортів рослин, методів переробки

сільськогосподарської продукції чи виробництва екологічно чистих продуктів може відкривати нові можливості для підприємств у конкурентному середовищі.

«Інновації в будь-якій галузі АПК продукують щось нове, пов'язане з якісними змінами в економічному процесі, спрямоване на динамічний шлях ефективного розвитку галузі, підприємства, агропромислового бізнесу загалом. Результатом впровадження інновацій, як свідчить практика, має стати забезпечення економічного (зменшення виробничих витрат) та соціального ефектів (поліпшення стандартів життя людей)» [34, с. 42].

Інноваційний розвиток сільського господарства України базується на наступних ключових принципах та напрямках:

1) Впровадження сучасних технологій виробництва. Розширення застосування сучасних засобів механізації, використання цифрових технологій, дронів, систем штучного інтелекту для моніторингу та управління процесами виробництва.

2) Стимулювання інновацій в агросекторі. Підтримка досліджень та розробок в галузі сільського господарства, створення умов для виникнення та розвитку агротехнологічних стартапів.

3) Підвищення кваліфікації фахівців. Розвиток системи професійної освіти та навчання для забезпечення агросектору висококваліфікованими кадрами, які володіють сучасними технічними та інноваційними знаннями.

4) Створення інфраструктури для інновацій. Розбудова та підтримка інфраструктури, яка сприяє впровадженню інновацій в агросекторі, зокрема, наукових лабораторій, технопарків, інноваційних агропарків.

5) Формування інноваційної культури. Розробка програм та заходів, спрямованих на стимулювання підприємницького духу, творчості та інноваційного мислення серед аграрних підприємців.

6) Ефективне використання фінансових ресурсів. Створення сприятливих умов для інвестицій у сільське господарство, в тому числі через розвиток фінансових інструментів для фінансування інновацій.

7) Розвиток ринків для інноваційних продуктів. Забезпечення доступу до ринків для продуктів, які виробляються за допомогою інноваційних методів, а також створення попиту серед споживачів на такі продукти.

«Інновація є необхідною і корисною зміною попереднього стану господарської діяльності; ця зміна має набути практичного застосування, вперше в конкретній галузі, зокрема в агропромисловому виробництві; предметом цих змін є продукція, технології, соціальні, економічні, екологічні процеси; метою інновації є задоволення суспільної потреби; інновація є засобом, використання якого дає змогу одержати певний економічний ефект; інновації є інструментом досягнення мети розвитку агропромислового бізнесу, сприяють підвищенню ефективності та конкурентоспроможності його функціонування» [34, с. 43].

Інноваційний процес в аграрному бізнесі охоплює широкий цикл від опрацювання науково-технічної ідеї до її трансферу, тобто реалізації на комерційній основі. Він передбачає наступні етапи: обґрунтування потреби у нововведенні; моніторинг інформації про можливі нововведення, які забезпечать вирішення даної проблеми; аналіз та оцінювання інноваційних проектів за критеріями виконання, впровадження та економічної доцільності; ухвалення раціонального рішення про впровадження інновації; адаптація та імплементація нововведення; отримання прибутку від здійсненого комплексу робіт по впровадженню інновації.

Таким чином, інноваційний процес – це систематична діяльність, спрямована на впровадження новаторських ідей, технологій, продуктів чи послуг з метою покращення ефективності, конкурентоспроможності та задоволення потреб ринку чи споживачів. Цей процес включає в себе наступну послідовність: від генерації ідей до їхнього комерційного впровадження.

Основні етапи інноваційного процесу:

1) Генерація ідей. Виникнення новаторських концепцій, які можуть вирішити певні проблеми чи задовольнити потреби ринку.

2) Оцінка ідей. Аналіз ідей з точки зору технічної можливості, економічної доцільності та відповідності стратегії підприємства.

3) Розробка. Створення конкретних розробок або прототипів, тестування їхньої ефективності та виправлення можливих недоліків.

4) Впровадження. Комерційне впровадження інновації на ринок, включаючи виробництво та маркетинг.

5) Використання. Інтеграція інновації в робочий процес або надання послуг для споживачів.

6) Оцінка результатів. Моніторинг і оцінка ефективності інновації в реальних умовах.

Інноваційний процес може бути внутрішнім (здійснюватися в межах одного підприємства) або зовнішнім (залучати зовнішні ресурси, такі як партнерства, дослідження та розвиток). Успішні інновації можуть привести до створення конкурентних переваг, вдосконалення продуктів чи послуг, а також розширення ринкових можливостей підприємства (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1

Структура інноваційного процесу

№ пор.	Елементи інноваційного процесу	Зміст елементів інноваційного процесу	Сфера застосування
1.	Фундаментальні, прикладні дослідження, техніко-технологічні проєктування	Теоретичні дослідження Цілеспрямовані дослідження Прикладні системні дослідження Прикладні інтегровані дослідження Проектні дослідження Технологічні дослідження	Невиробнича сфера із використанням експериментальних випробувань
2.	Експериментальна апробація нововведень	Первинне експериментальне виробництво конструкторське випробування	Сфера експериментального дослідження та виробництва
3.	Початок виготовлення нововведення	Організаційно-технологічна підготовка виробництва Функціональний запуск виробництва Масштабування виробничого циклу Патентування та інтелектуальний захист	Сфера матеріального виробництва
4.	Масове застосування нововведень у бізнес-процесах компаній	Розповсюдження Раціональне застосування Старіння та спад	Сфера експлуатації

Структура інноваційного процесу може варіюватися в залежності від конкретного підприємства та його особливостей. Проте, загально визнані етапи і структурні компоненти інноваційного процесу є саме такими.

«Класифікація має теоретико-методологічне значення як інструмент досліджень генезису інновацій, а також практичне значення – для класифікації за ознаками інновацій як об’єктів інноваційної діяльності» [40, с. 115].

Таблиця 1.2

Класифікація інновацій в аграрній сфері*

Класифікаційні ознаки	Види інновацій	Характеристика
1	2	3
За видом новацій	<ul style="list-style-type: none"> • організаційні; • економічні; • технічні; • технологічні 	<ul style="list-style-type: none"> • загалом по галузі та за кожним її видом; • за хронологією технологічного процесу
За новизною	<ul style="list-style-type: none"> • нові для галузі у світі; • нові для галузі в Україні; • нові для господарства 	<ul style="list-style-type: none"> • глобалізація та розвиток економіки окремих країн; • ринок землі; • технології, машини, сорти (гібриди) рослин, породи тварин тощо
За інноваційним потенціалом	<ul style="list-style-type: none"> • радикальні; • поліпшуючі; • модифікаційні 	<ul style="list-style-type: none"> • забезпечення суттєвих і швидких змін; • забезпечення помітних змін; • забезпечення часткових змін
За суб’єктами господарювання	<ul style="list-style-type: none"> • людина; • господарство 	<ul style="list-style-type: none"> • рядовий працівник, спеціаліст, керівник; • відповідно організаційно-правових форм з точки зору їхньої перспективи
За регіональною (територіальною) ознакою	<ul style="list-style-type: none"> • населений пункт; • район; • область 	<ul style="list-style-type: none"> • по кожному регіону залежно від їхніх функцій
За походженням новацій	<ul style="list-style-type: none"> • вітчизняні; • зарубіжні 	<ul style="list-style-type: none"> • результат наукових досліджень, передовий досвід; • результат науковій досліджень, досвід іноземних компаній
За формою появи і кадрового забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> • власними силами; • за участю іноземних і вітчизняних вчених; • за участю вітчизняних та іноземних спеціалістів 	<ul style="list-style-type: none"> • наукові відкриття вітчизняної науки; • запозичені у вигляді консультацій; • створення СП, навчання за кордоном, залучення іноземних фахівців на умовах найму
За джерелами фінансування	<ul style="list-style-type: none"> • власні кошти; • позичені й залучені кошти; • бюджетні та позабюджетні кошти; 	<ul style="list-style-type: none"> • державна підтримка новацій

	<ul style="list-style-type: none"> • гранти на розвиток науки; • інші джерела 	
1	2	3
За строками реалізації інноваційних проектів	<ul style="list-style-type: none"> • короткострокові (1–3 роки); • середньострокові (3–10 років); • довгострокові (понад 10 років) 	<ul style="list-style-type: none"> • елітне насіння, засоби захисту від шкідників тощо; • норми та нормативи, системи машин; • порода, сорт
За рівнем окупності (результативності)	<ul style="list-style-type: none"> • швидко окупні; • середньо окупні; • низько окупні 	
За ступенем ризику	<ul style="list-style-type: none"> • мало ризикові; • помірно ризикові; • ризикові 	
За видом ефективності (результативності)	<ul style="list-style-type: none"> • економічна; • соціальна; • екологічна; • інтегральна 	<ul style="list-style-type: none"> • виробничі інновації; • нова форма медичного обслуговування селян; • новий спосіб утилізації відходів тваринницьких ферм; • нові форми організації праці селян
За призначенням	<ul style="list-style-type: none"> • багатоцільові (дифузні); • одноцільові 	<ul style="list-style-type: none"> • зональні системи землеробства тощо
За масштабом впровадження	<ul style="list-style-type: none"> • масштабні; • середньомасштабні; • локальні (зональні) 	<ul style="list-style-type: none"> • сорти, породи, техніка; • зональні системи землеробства; • нова технологія виробництва рідкісного продукту

*Джерело: [40, с. 115-116]

У фаховій літературі висвітлена схема видів інновацій за певними ознаками, що поділяються на: «радикальні (базисні), переважно пов'язані з виробництвом нового продукту та нової технології, які зумовлюють виникнення нових ринків; поліпшувальні, які виявляються у процесі вдосконалення існуючих продуктів, технологій, нових або значною мірою вдосконалених методів виробництва, підвищення їхньої ефективності й адаптації до потреб ринку; псевдоінновації (несуттєві), які стосуються несуттєвих видозмін продуктів і технологічних процесів, тобто створюють лише видимість «новизни» та не здійснюють суттєвого впливу на параметри, властивості, якість та вартість будь-якого виробу та більшою мірою здійснюють рекламу й оголошення» [44, с. 106].

Розвиток аграрного бізнесу України в сучасних умовах потребує впровадження інноваційних концепцій, спрямованих на підвищення

продуктивності, стійкості та конкурентоспроможності сільськогосподарського сектору. Декілька ключових інноваційних концепцій для аграрного бізнесу в Україні включають:

1. Цифрове сільське господарство:

- використання сучасних технологій, таких як інтернет речей (iot), дрони, сенсори та штучний інтелект, для збору та аналізу даних у реальному часі;
- впровадження систем автоматизації та управління на основі цифрових рішень для оптимізації виробництва та ресурсів.

2. Екофермерство:

- застосування екологічно чистих методів виробництва, використання органічних добрив та біорегуляторів;
- розвиток екосистеми для підтримки екофермерів та сприяння попиту на екологічно безпечні продукти.

3. Геопросторове планування:

- використання геопросторових технологій для оптимізації розташування полів, водних ресурсів та інфраструктури;
- впровадження системи геопросторового моніторингу для вирішення проблем в галузі лісового господарства та землевпорядкування.

4. Агротуризм та диверсифікація:

- розширення сільськогосподарської діяльності шляхом впровадження агротуризму та інших супутніх видів бізнесу (ресторани, майстерні, екскурсії);
- залучення туристів та споживачів до процесів виробництва та підтримка місцевих галузей.

5. Біоенергетика та використання відновлюваних джерел енергії:

- розвиток біоенергетичних проектів, використання сонячних батарей, вітрових генераторів та інших відновлюваних джерел енергії;
- створення енергонезалежних агропідприємств та виробництв.

6. Інноваційні фінансові інструменти:

- використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та безпеки фінансових операцій у сільському господарстві;

– розвиток фінансових інструментів для підтримки аграрних інновацій та стартапів.

7. Глобальна торгівля та експорт:

– розширення можливостей для експорту українських сільськогосподарських товарів на світові ринки;

– укладання міжнародних угод та співпраця з іншими країнами у галузі агропромислового комплексу.

Ці концепції спрямовані на створення сталого та інноваційного сільськогосподарського сектору, який може ефективно конкурувати на світовому ринку.

1.3. Управлінські аспекти інноваційного забезпечення розвитку підприємств аграрної сфери

Інноваційний тип розвитку аграрної економіки має визначальне значення для забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського сектору та усього господарства України в цілому. Розглянемо деякі ключові аспекти інноваційного розвитку аграрної сфери:

1) Впровадження сучасних технологій. Застосування передових агротехнічних методів, використання сучасних засобів механізації та автоматизації процесів виробництва. Це включає в себе використання дронів, систем штучного інтелекту, датчиків для моніторингу урожаїв, а також впровадження принципів *precision farming*.

2) Біологічне землеробство. Перехід до екологічно чистого землеробства, використання органічних методів обробітку ґрунту, натуральних добрив та захисту рослин.

3) Створення інноваційних підприємств. Підтримка та розвиток стартапів у галузі сільськогосподарських технологій, біотехнологій та агробізнесу.

4) Розвиток глобальних ринків. Розширення експортних можливостей, активна участь в міжнародних торговельних відносинах.

Обираючи інноваційний тип розвитку, аграрна економіка може не лише забезпечити стійкість та ефективність виробництва, але й сприяти сталому розвитку сільських територій та підвищенню якості життя їхніх мешканців.

Інноваційний розвиток сільського господарства повинен ґрунтуватися на взаємодії держави, бізнесу та науково-дослідницьких установ з метою створення умов для сталого та конкурентоспроможного розвитку агросектору України.

«Інновації є рушієм соціально-економічного прогресу, виступають втіленням новітніх підходів у розвитку галузей національної економіки у тому числі агропромислового бізнесу, забезпечуючи економію ресурсів, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності виробленої продукції. Фактичний стан національної економіки, у тому числі агропромислового бізнесу, слід розцінювати як технологічно відсталий, що обумовлює необхідність активізації структурних зрушень економіки галузей в напрямі підвищення до рівня 5-го і 6-го технологічних укладів. З метою виходу України з кризового стану необхідно: – активно використовувати наявні можливості 3-го і 4-го укладів та одночасно інтенсивно розвивати високотехнологічні галузі 5-го і 6-го ТУ; – зосередити зусилля, інвестиції на розвиток головних перспективних напрямів 6-го ТУ, тобто здійснити стратегію «інноваційного прориву», що дасть змогу підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку; – активізувати інноваційний розвиток машинобудування, запровадження ресурсоощадних технологій для агропромислового бізнесу, використання нових сортів і гібридів рослин та порід тварин, а також відновлюваних джерел енергії, поліпшення екології та навколишнього середовища» [34, с. 44].

Основні складові організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку включають:

1. Стратегічне планування інновацій:

– розробка довгострокових стратегій розвитку з урахуванням інноваційних напрямків;

– визначення пріоритетів та перспективних галузей для інвестицій в інновації.

2. Управління інноваційним портфелем:

– створення та ведення портфеля інноваційних проектів;

– оцінка ризиків та ефективності інновацій.

3. Фінансове забезпечення:

– створення фінансових ресурсів для реалізації інноваційних ініціатив;

– залучення інвестицій та грантів для підтримки інновацій.

4. Внутрішня і зовнішня комунікація:

– забезпечення відкритої комунікації в межах організації та зі стейкхолдерами;

– розвиток партнерств та співпраці з науковими установами, бізнес-середовищем, урядовими структурами.

5. Кадровий потенціал:

– створення системи навчання та розвитку персоналу в інноваційній сфері;

– залучення висококваліфікованих фахівців та науковців.

6. Правове регулювання:

– визначення та забезпечення дотримання відповідного законодавства у сфері інновацій;

– розробка і впровадження стимулюючих податкових та фінансових механізмів.

7. Моніторинг та оцінка:

– впровадження системи моніторингу за інноваційними процесами;

– регулярна оцінка результатів та корекція стратегії розвитку.

8. Створення інноваційної культури:

– розвиток серед співробітників уявлень про інновації та готовності до їх впровадження;

– стимулювання творчого підходу та ініціатив у колективі.

9. Маркетинг інновацій:

– розробка стратегій впровадження інноваційних продуктів на ринок;

– вивчення та реагування на зміни у вимогах споживачів.

10. Ефективне взаємодію з державними органами:

- участь у програмах та ініціативах держави у сфері інновацій;
- захист інтересів організації на рівні державних регуляторів.

Ці елементи формують систему, яка спрямована на створення сприятливого середовища для розвитку інновацій та їх впровадження в практику діяльності організації.

Управлінські аспекти інноваційного забезпечення розвитку підприємств аграрної сфери є критичними для підвищення конкурентоспроможності та сталості цих підприємств в умовах сучасного ринкового середовища. Розглянемо деякі ключові аспекти управління інноваційним процесом в аграрному секторі.

1. Стратегічне управління інноваціями:

- розробка інноваційної стратегії. Формулювання довгострокової візі розвитку, визначення основних напрямків інноваційної діяльності;
- вироблення інноваційних цілей. Встановлення конкретних цілей та завдань, що сприятимуть досягненню стратегічних цілей.

2. Організаційна культура інновацій:

- стимулювання творчого середовища. Створення умов для розвитку творчого мислення та ідей усередині організації;
- забезпечення підтримки від керівництва. Важливість активної підтримки високого керівництва для інноваційної ініціативи.

3. Управління ресурсами:

- бюджетування інновацій. Виділення достатніх фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проектів;
- людські ресурси: Розвиток кадрового потенціалу, навчання та підтримка співробітників у галузі інновацій.

4. Управління інноваційним портфелем:

- портфельний підхід до інновацій. Визначення пріоритетів інноваційних проектів відповідно до стратегічних цілей;

– моніторинг і оцінка. Систематичний аналіз виконання інноваційного портфеля та його відповідність стратегічним цілям.

5. Управління ризиками:

– аналіз та управління ризиками інноваційних проектів. Ідентифікація, оцінка та мінімізація ризиків під час реалізації інновацій;

– гнучкість та адаптабельність. Здатність реагувати на зміни та коригувати стратегію в залежності від нових обставин.

6. Співпраця із зацікавленими сторонами:

– партнерства та співпраця. Розвиток співпраці з університетами, дослідницькими центрами, галузевими організаціями та іншими зацікавленими сторонами;

– консультації з клієнтами та споживачами. Залучення поглядів та ініціатив клієнтів у процесі розробки та впровадження інноваційних рішень для визначення реальних потреб ринку.

7. Моніторинг та аналіз результатів:

– система внутрішнього контролю. Забезпечення ефективного контролю за реалізацією інноваційних ініціатив;

– аналіз ефективності. Оцінка результатів інноваційних проектів та внесення коректив в подальший розвиток.

8. Заохочення інноваційної активності:

– стимулювання співробітників. Запровадження системи мотивації та винагородження для активних учасників інноваційного процесу;

– внутрішня комунікація. Забезпечення відкритого обміну інформацією та ідеями серед персоналу.

9. Впровадження та масштабування інновацій:

– стадія впровадження. Керування етапами впровадження інноваційних рішень в роботу підприємства;

– масштабування успішних ініціатив. Розгортання успішних інновацій на великому масштабі.

Отже, «ефективне управління інноваційним процесом в аграрному секторі передбачає не лише впровадження новаторських ідей, але і систематичний підхід до їх розробки, впровадження та відстеження результатів» [5, с. 8]. Організації повинні бути готові до змін, гнучко реагувати на виклики ринкового середовища та активно залучати ресурси для створення та вдосконалення інноваційних рішень.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Інновації виконують особливу функцію в системі відтворення – функцію мейнстріму змін, що дозволяє оцінити їх як джерело саморозвитку, самоорганізації підприємств та як найважливіший внутрішній процес – структуроутворюючий елемент. Інновації, складаючи основу перетворень на соціально-економічних системах, що впливають на структуру, визначають темпи та масштаби економічних процесів та супутніх їм структурних змін.

2. Інноваційна діяльність на підприємствах аграрної сфери в сучасних умовах відіграє важливу роль у їхньому розвитку та конкурентоспроможності. Активізація інновацій в сільському господарстві та пов'язаних галузях веде до зміцнення різноманітних аспектів діяльності цих підприємств.

3. Однією з ключових переваг інновацій є їхня спроможність підвищувати продуктивність та ефективність виробництва. Застосування новітніх технологій, методів обробки ґрунту, сучасних систем управління та автоматизації дозволяє підприємствам аграрного сектора отримувати більше продукції за менший час та з меншими витратами.

4. Інноваційний процес в аграрному бізнесі охоплює широкий цикл від опрацювання науково-технічної ідеї до її трансферу, тобто реалізації на комерційній основі. Він передбачає наступні етапи: обґрунтування потреби у нововведенні; моніторинг інформації про можливі нововведення, які забезпечать вирішення даної проблеми; аналіз та оцінювання інноваційних проектів за критеріями виконання, впровадження та економічної доцільності; ухвалення раціонального рішення про впровадження інновації; адаптація та імплементація нововведення; отримання прибутку від здійсненого комплексу робіт по впровадженню інновації.

5. Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку – це комплекс взаємозв'язаних структур, процесів, методів та інструментів, спрямованих на стимулювання, впровадження та управління інноваційними процесами в організації або економічному секторі.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Концептуальні засади обліку інноваційної діяльності

У період становлення інноваційної економіки вкрай важливо забезпечити обліково-аналітичний супровід інноваційної активності підприємств різних видів діяльності для формування достовірної та релевантної інформації про інноваційні процеси, необхідну внутрішнім та зовнішнім її користувачам.

Для управління інноваційними проектами використовуються різні методології, що беруть до уваги різноманітність та комплексність інновацій у масштабі підприємств. Слід зазначити, що питання механізму впровадження досягнень науково-технічного прогресу, обліку інновацій досі недостатньо повно розроблені для сільськогосподарських підприємств із різною інноваційною стратегією розвитку. Для забезпечення стійкості конкурентоспроможності вітчизняних підприємств сільського господарства на аграрних ринках необхідне широке освоєння управлінських та технологічних інновацій, що визначає необхідність дослідження питань інноваційного розвитку сільськогосподарських виробників, обґрунтування методики обліково-аналітичного забезпечення управління змінами та нововведеннями.

Інноваційні процеси сільському господарстві мають свою специфіку. Розширене відтворення тут протікає у взаємодії економічних та біологічних факторів.

Для запобігання негативному впливу процесів інноваційної діяльності на стійкість підприємства та рівень опірності зовнішнім факторам, а також для своєчасної нейтралізації негативних наслідків, можливих при інноваційному впровадженні, слід створювати резерви на інноваційний розвиток. Процес відображення в обліку господарських операцій, що становлять інноваційну

діяльність підприємств – споживачів інноваційної продукції, ускладнений низкою проблемних аспектів.

Наразі залишаються відкритими проблеми вибору методики калькулювання об'єктів інноваційного впровадження. Проблема обліку витрат за впровадження різних видів інновацій полягає в наступному. Формування фактичної вартості інноваційного впровадження, яке може бути надалі визначено як основний засіб (техніка, пристрої, машини і т.д.) або нематеріальний актив (програмне забезпечення), відбувається на рахунку обліку капітальних вкладень.

У напрямі впливу вони поділяються на які мають позитивний чи негативний вплив, і навіть мають двоїстий характер на інноваційний розвиток. Чинники довкілля можуть бути систематизовані також і за іншим принципом з підрозділом на політичні, соціальні, економічні та технологічні. Перелік основних факторів наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Система факторів, що впливають на інноваційний розвиток підприємства

Зовнішнє середовище	Внутрішнє середовище
<p>Чинники, що позитивно впливають на технологічний розвиток</p> <ul style="list-style-type: none"> – вихід на світовий ринок сільгосподарської продукції; – високі світові ціни на сільськогосподарську продукцію; – наявність високих технологій за кордоном та можливість вільного їх придбання (низькі мита) 	<p>Чинники, що позитивно впливають на технологічний розвиток</p> <ul style="list-style-type: none"> – достатній рівень державної підтримки сільського господарства; – науково-технічний прогрес; – достатня кількість земельних та трудових ресурсів; – усунення диспаритету цін на сільгосппродукцію; – підвищення купівельної спроможності населення; – сприятливі погодно-кліматичні умови; – сприятливі умови для інвестицій у сільське господарство
<p>Чинники, які негативно впливають на технологічний розвиток</p> <ul style="list-style-type: none"> – висока конкуренція на світовому ринку сільгосппродукції; – збільшення імпорту продовольства. – високі мита, заборони на ввезення імпортової техніки; та обладнання для сільського господарства 	<p>Чинники, які негативно впливають на технологічний розвиток</p> <ul style="list-style-type: none"> – зниження купівельної спроможності населення; – монополізм, нерозвиненість сфери переробки сільгосппродукції; – зростання диспаритету цін на продукцію сільського господарства; – відсутність оборотних та фінансових ресурсів, висока зношеність матеріально-технічної бази; низький рівень платоспроможного попиту

	<p>сільськогосподарських товаровиробників на науково-технічну продукцію;</p> <ul style="list-style-type: none"> – нерозвинена ринкова інфраструктура. – несприятливі погодні умови. – відсутність захисту вітчизняних товаровиробників від імпорту продовольства
--	---

Витрати, що формують вартість капіталовкладень, включають:

- вартість інноваційного об'єкта;
- вартість монтажних робіт (складання, налагодження, встановлення);
- транспортування;
- вартість спеціалізованих запчастин;
- навчання персоналу роботі з інноваційним обладнанням і т.д.

Формування вартості інноваційного палива, сировини, інструментів відповідно забезпечується на рахунках обліку товарно-матеріальних цінностей. Однак сформувати вартість безпосередньо інноваційних технологій, інноваційних організаційних та маркетингових заходів фактично неможливо, оскільки витрати на ці процеси не можна однозначно віднести на той чи інший бухгалтерський рахунок. Практика вимагає розробки нових підходів до формування облікових даних не лише на рахунках фінансового та управлінського (тактичного) обліку, а й на стратегічних рахунках. Це дозволить:

- 1) згрупувати витрати за видами інновацій для відображення у статистичній звітності;
- 2) сформувати інформаційну базу витрат та доходів від інноваційної діяльності для цілей інноваційного аналізу (визначення ефективності інноваційних впроваджень).

З метою реалізації інновацій важливо подбати про інформаційне забезпечення, наголосивши на системі управлінського обліку, в якому формується інформація щодо інноваційного розвитку організації. Саме цей напрямок на сьогоднішній день найбільше потребує розвитку та вдосконалення.

Важливою функцією управління підприємством є пошук шляхів зростання продуктивності праці. У сучасних умовах основним фактором, який забезпечує

підвищення продуктивності праці, є широке освоєння технологічних інновацій у сільськогосподарському виробництві. Розглянемо процес інноваційної діяльності для підприємства ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА». Він представлений основними стадіями бухгалтерського обліку внутрішньогосподарської інноваційної діяльності з відповідними обліковими записами (рис. 2.1.).

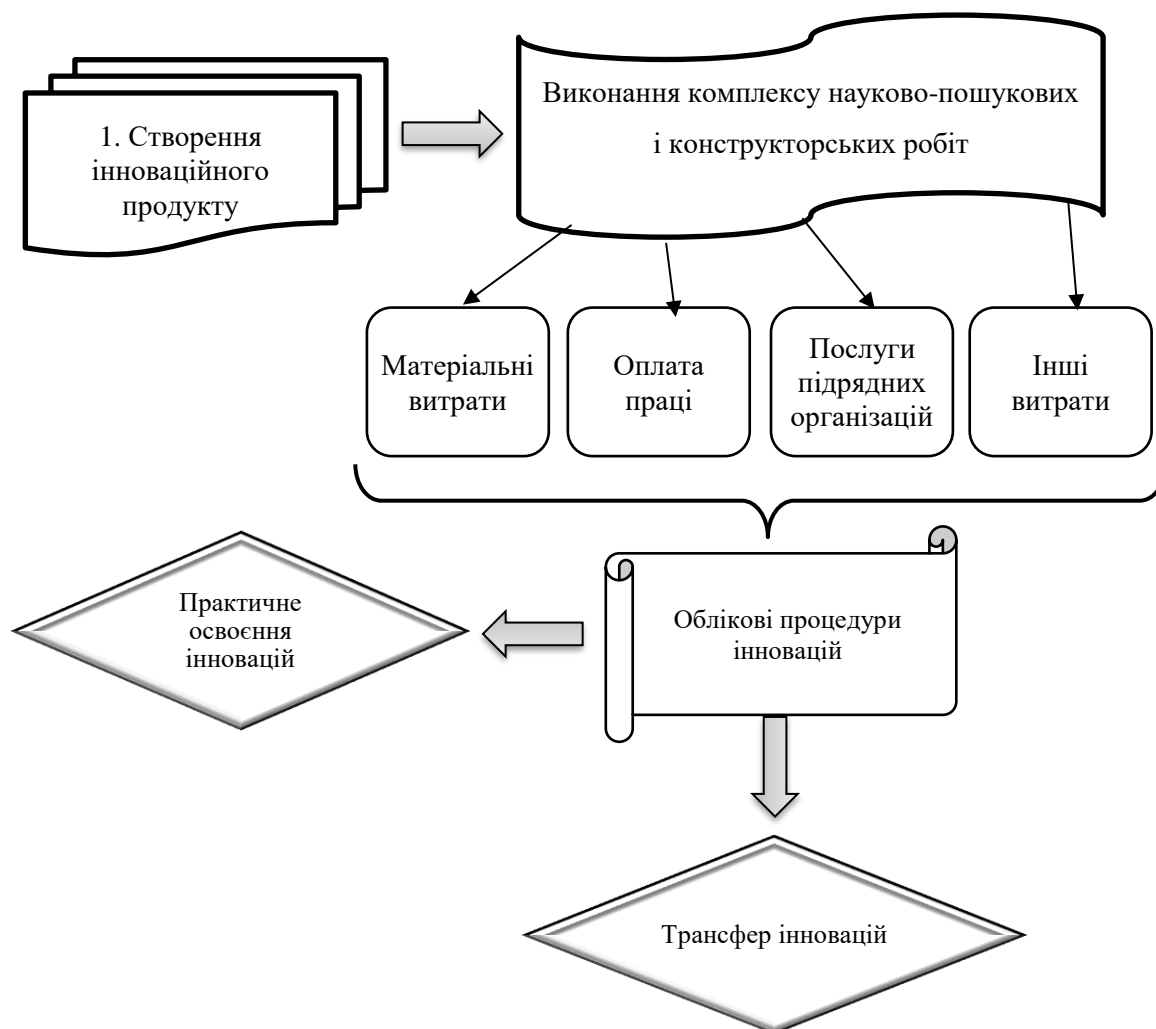

Рис. 2.1. Основні стадії обліку інноваційного процесу в ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА»

У сільськогосподарських підприємствах, що динамічно і ефективно розвиваються, основну роль у виробництві відіграють внутрішньогосподарські структурні підрозділи з високою часткою економічної самостійності. На ці виробничі одиниці покладаються завдання освоєння технологічних інновацій.

Таким чином, витрати на виробничо-інноваційну діяльність доцільно враховувати за кожним самостійним внутрішньогосподарським підрозділом.

Оскільки успіх впровадження інновацій схильний до ризиків, то ведення обліку витрат за статтями є трудомістким процесом. Виявити економічний успіх чи невдачу інновацій на стадії освоєння можна і за умови, якщо витрати відобразатимуться за елементами.

Доцільно звернути увагу на те, що система організації обліково-аналітичного забезпечення управління освоєнням технологічних інновацій у сільськогосподарському виробництві повинна формуватися з урахуванням типу або форми впровадження технологічних нововведень у виробничі процеси.

Такою домінуючою формою має бути, як свідчать результати дослідження, є науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР).

Блок управлінського обліку має забезпечувати облік витрат, доходів та результатів освоєння у виробничих процесах технологічних нововведень, що є результатом НДДКР, та дає змогу організувати податковий облік витрат сільськогосподарських підприємств на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.

Впровадження даної системи обліку щодо освоєння інновацій дає можливість отримання оперативної та достовірної інформації для прийняття управлінських рішень, спрямованих на досягнення «позитивних» результатів щодо науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, та на їх основі забезпечення конкурентних переваг та підвищення економічної ефективності виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема на досліджуваному ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА».

2.2. Організація облікового процесу інновацій на підприємстві

Організація облікового процесу інновацій на підприємстві є важливим етапом в інноваційному управлінні. Вона передбачає впорядкування та систематизацію облікових операцій, пов'язаних із створенням, впровадженням та ефективним використанням інновацій. Організація цього процесу має свої особливості, які визначаються конкретним характером інновацій та умовами функціонування підприємства.

«В значній мірі інновації завжди пов'язані із стратегічними аспектами управління. Сфера бухгалтерського обліку не є виключенням, особливо в останні роки, коли прискореними темпами актуалізуються стратегічні концепції управління, зокрема, у агроменеджменті. Обліково-аналітична система має відповідати сучасним викликам та інформаційним запитам користувачів фінансової інформації, а отже, трансформації, які відбуваються у системі управління, мають бути враховані при організації системи бухгалтерського обліку. Одним з таких способів адаптації до стратегічних пріоритетів є багатоаспектність реалізації функцій бухгалтерського обліку, зокрема, на основі автоматизації моніторингу за об'єктами бухгалтерського обліку за допомогою інформаційно-логістичної моделі (LSIM), яку пропонують до використання у практиці» [60, с. 848].

1. Визначення об'єкта обліку передбачає, що інноваційний облік повинен охоплювати всі аспекти інноваційної діяльності підприємства: від ідеї до впровадження та подальшого використання.

2. Створення системи обліку:

- розроблення методології та стандартів обліку інновацій;
- визначення відповідальних осіб за збір та аналіз облікової інформації.

3. Інвентаризація створених інноваційних активів:

- систематичне оцінювання та реєстрація інтелектуальної власності, патентів, ліцензій;
- формування інноваційного портфеля підприємства.

4. Облік витрат на інновації:

– розроблення системи визначення інноваційних витрат та витрат на дослідження та розробки;

– забезпечення відображення витрат у фінансовій звітності.

5. Моніторинг етапів впровадження та їх облік:

– створення механізму контролю за етапами реалізації інноваційних проектів;

– забезпечення систематичного аналізу результатів та виправлення негативних тенденцій.

6. Аналіз ефективності інновацій:

– впровадження системи оцінки ефективності інновацій з використанням ключових показників;

– визначення впливу інновацій на фінансові та економічні показники підприємства.

7. Інтеграція звітності зумовлює забезпечення взаємодії облікового процесу інновацій з загальною бухгалтерією та системою управління.

8. Обліковий супровід забезпечення конфіденційності інновацій підприємства передбачає впровадження механізмів захисту інформації про інновації від несанкціонованого доступу.

9. Внутрішній та зовнішній аудит забезпечує проведення систематичних перевірок інноваційного обліку для визначення дотримання стандартів та ефективності.

Отже, ефективна організація облікового процесу інновацій на підприємстві сприяє підвищенню транспарентності, забезпечує точність та достовірність інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень та розвитку інноваційної діяльності.

«Управління інноваційною діяльністю відбувається в контексті таких двох векторів: базовий, заснований на ретроспективному обліку, метою якого є реєстрація фактів минулих подій та аналіз результатів; перспективний, зміст якого полягає в спланованому та продуманому розвитку підприємств.

Підприємства, що формують стратегію розвитку на основі інноваційної діяльності, для яких головною метою плану є освоєння нових технологій, випуск нових товарів і послуг, мають змогу завоювати лідерські позиції на ринку, зберігати високі темпи розвитку, знизити рівень витрат, набути високих показників прибутку» [46, с. 743].

Облік інноваційної діяльності підприємства – це система фінансового обліку, яка спеціально націлена на реєстрацію, контроль та аналіз витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційних процесів та проектів. Ця система дозволяє підприємствам ефективно управляти своєю інноваційною діяльністю і враховувати її вплив на операційний і майбутній фінансовий стан.

Бухгалтерський облік інноваційних технологій є складним і важливим етапом фінансового управління на підприємстві. Враховуючи особливості інноваційного процесу, бухгалтерський облік повинен відповідати вимогам точності, чіткості і відображати всі аспекти впровадження нових технологій. Основні напрямки бухгалтерського обліку інноваційних технологій включають:

1. Активи та витрати на дослідження та розробку:
  - формування інноваційного капіталу та його бухгалтерське відображення;
  - реєстрація витрат на наукові та дослідницькі проекти, пов'язані з розробкою інновацій.
2. Визнання прав на інтелектуальну власність:
  - бухгалтерське оформлення прав на патенти, авторські права та інші форми інтелектуальної власності;
  - відображення інтелектуальної власності в облікових записах.
3. Оцінка інноваційних активів:
  - розроблення методик внутрішнього та зовнішнього оцінювання інноваційних активів;
  - відображення оцінки в бухгалтерській звітності.
4. Фінансування інновацій:
  - облік отриманих та витрачених коштів на інноваційні проекти;

– реєстрація фінансової підтримки від держави, інвесторів та інших джерел.

5. Взаємодія з іншими підрозділами:

– забезпечення обміну інформацією з відділами дослідження та розробок, виробництва та маркетингу;

– створення інтегрованих систем обліку.

6. Бухгалтерський облік ризиків:

– аналіз і визначення фінансових ризиків, пов'язаних із впровадженням інновацій;

– реєстрація резервів на випадок можливих фінансових втрат.

7. Фінансова звітність:

– складання фінансової звітності, в якій відображаються інноваційні активи та результати їх використання;

– інформування зацікавлених сторін про стан інноваційного потенціалу підприємства.

8. Податковий облік:

– визначення податкових вигод і зобов'язань, пов'язаних із впровадженням інновацій;

– забезпечення відповідності податковому законодавству.

Бухгалтерський облік інноваційних технологій має сприяти ефективному використанню інноваційного потенціалу підприємства та забезпечити достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Погоджуємося з думкою науковців: «Важливим залишається правильний облік отриманих коштів для здійснення інноваційної діяльності в будь-якому її прояві: створення продукту, оновлення матеріально-технічного забезпечення, зміна технології чи організації виробництва тощо. При цьому юридична особа, що впроваджувала будь-яку інновацію за визначений період часу є інноваційним підприємством. Підприємства, які в період обстеження займаються діяльністю, пов'язаною зі створенням інновацій, незалежно від того, чи призвела така

діяльність до реального впровадження інновацій називаються інноваційно активними підприємствами» [20, с. 38].

У контексті дослідження виявлено роль і місце в обліковому опрацюванні результатів інноваційних процесів за такими напрямками:

– оцінка вартості інновацій передбачає, що бухгалтерія повинна визначити вартість інноваційних продуктів чи послуг, враховуючи витрати на дослідження, розробку, виготовлення та впровадження;

– облік витрат на дослідження та розробку, витрати на інноваційні проекти, включаючи витрати на наукові дослідження, потрібно адекватно відображати в бухгалтерському обліку;

– бухгалтерія має аналізувати фінансові результати впровадження інновацій для забезпечення ефективного управління фінансами підприємства.

– інформація про інноваційні проекти повинна бути включена до річних та квартальних звітів, щоб надати зацікавленим сторонам повну картину фінансового стану підприємства.

– бухгалтерія має співпрацювати з управлінням для розробки методик оцінки ефективності інноваційних проектів та впровадження відповідних показників продуктивності.

– враховуючи ці аспекти, бухгалтерський облік стає необхідною складовою для забезпечення ефективного управління інноваційним процесом та внесення відповідних коректив у стратегію підприємства.

Отже, організація облікового процесу інновацій на підприємстві має важливе значення для ефективного управління інноваційною діяльністю. Цей процес передбачає впровадження спеціальних бухгалтерських інструментів та методів для систематичного обліку, аналізу та контролю всіх аспектів інноваційного процесу.

2.3. Документування обліку інноваційних процесів підприємства

Бухгалтерський облік функціонування інновацій в сільськогосподарському виробництві здійснюється згідно чинної нормативно-правової бази.

Регулювання обліку інноваційних доходів і витрат здійснюється на основі НП(С)БО 7 «Основні засоби» [30], НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [31], НП(С)БО 15 «Дохід» [28], НП(С)БО 16 «Витрати» [29], «Типового положення з планування, обліку й калькулювання собівартості науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт та інших нормативно-правових документів» [47].

Так, згідно з НП(С)БО 8 «інновації, отримані в результаті розроблення, потрібно відображати в балансі за умови, що підприємство має намір, технічну можливість і ресурси для доведення інноваційної продукції до реалізації, отримання економічних вигод від її збуту чи використання. Однак це положення стосується розроблення і дослідження інновацій нематеріального характеру» [31]. У разі ж виникнення ситуації, коли підприємство вирішує вдосконалити або створити нові матеріальні активи – запаси, обладнання тощо – їхня оцінка повинна ґрунтуватися на вимогах П(С)БО 9 «Запаси» [32] або П(С)БО 7 «Основні засоби» [30].

«У системі міжнародних стандартів щодо інноваційної діяльності спочатку було прийнято МСФЗ 9 «Витрати на дослідження та розробки». У 1998 р. його замінив МСФЗ 38 «Нематеріальні активи». Сьогодні порядок бухгалтерського обліку та відображення у звітності інноваційної діяльності відображено в таких стандартах: МСФЗ 38 «Нематеріальні активи», МСФЗ 36 «Зменшення корисності активів», МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності», МСФЗ 7 «Звіт про рух грошових коштів». МСФЗ 38 «Нематеріальні активи» регламентує загальні питання, пов'язані з визнанням в обліку таких активів, як права на результати інтелектуальної діяльності та науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, визначає порядок віднесення до витрат або капіталізації витрат на дослідження та розробки. Зокрема, МСФЗ 36 «Зменшення корисності активів»

доповнює МСФЗ 38 щодо визнання зниження вартості нематеріальних активів, що враховуються за справедливою вартістю. Група стандартів МСФЗ 1, МСФЗ 7 регулюють загальні принципи формування звітності» [25; 26].

Для документального відображення облікових операцій з фінансування інновацій застосовують наступні рахунки:

«Субрахунок 151 «Капітальне будівництво» включає: – будівництво нових об'єктів; – поліпшення основних засобів через реконструкцію, модернізацію, добудування (дообладнання та модифікація)» [36].

«Субрахунок 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» включає: – виготовлення та придбання нового високотехнологічного обладнання» [36].

«Субрахунок 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» включає: – придбання та впровадження авторських прав та об'єктів інтелектуальної власності; – придбання прав користування природними ресурсами; – придбання незавершених нематеріальних активів» [36].

«Субрахунок 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів» передбачає: – придбання (вирощування) високопродуктивних порід тварин; – придбання (вирощування) високоврожайних сортів культур тощо» [36].

Як свідчить досвід, під час придбання або створення новітніх необоротних активів в обліку, понесені підприємством значні витрати зобов'язані включати до складу капітальних інвестицій підприємства і на їх суму служба бухгалтерії збільшує первісну вартість необоротних активів.

Облік витрат на інновації капітального характеру слід використовувати, коли спрямований на істотне поліпшення матеріально-технічної бази компанії та призначений для досягнення економічних переваг у майбутньому. Це може включати в себе такі напрями, як збільшення виробничої потужності виробничих потужностей, підвищення продуктивності роботи обладнання і устаткування, покращення якості продукції та істотне зменшення операційних витрат за рахунок впровадження інноваційних заходів.

Інноваційні витрати капітального характеру істотно збільшують справедливу вартість створеного (придбаного) необоротного активу.

Відповідно до чинного Податкового кодексу України, витрати з придбання основних засобів та нематеріальних активів (за вирахуванням непрямих податків) зменшують фінансовий результат до оподаткування у теперішньому періоді їх нарахування.

Облік списання повноцінних витрат на інновації, пов'язаних зі створенням істотно нових видів продукції (товарів, робіт, послуг) у міру їх функціонального виникнення відображаються бухгалтерією підприємства у складі поточних витрат за повною вартістю.

«Для обліку інноваційних витрат операційної діяльності суб'єкти господарювання переважно використовують чотири рахунки: – 23 «Виробництво»; – 941 «Витрати на дослідження і розробки»; – 39 «Витрати майбутніх періодів»; – 91 «Загальновиробничі витрати»» [36].

«Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, для обліку інноваційних витрат операційної діяльності передбачений субрахунок 941 «Витрати на дослідження і розробки»» [14].

«Витрати на дослідження і розробки включаються до складу інших операційних витрат, не визнаються активом та відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому були понесені» [23, с. 973].

«Витрати на дослідження і розробки зменшують фінансовий результат до оподаткування у періоді їх нарахування» [38, с. 98].

У зв'язку з відсутністю раціональних рекомендацій щодо відображення в обліку витрат на інновації доцільно узагальнити методичні напрацювання їх обліку за різними релевантними підходами.

Підхід 1. «Облік списання витрат на інновації, пов'язаних зі створенням нових видів продукції (товарів, робіт, послуг) у міру їх виникнення, не передбачає прямої капіталізації; їх відображають у складі поточних витрат у повній вартості» [8, с. 615].

«Зібрані на витратних рахунках (23 «Виробництво», 941 «Витрати на дослідження і розробки») витрати на інновації відносяться до собівартості продукції або фінансових результатів в одному звітному періоді» [8, с. 615].

Підхід 2. «Накопичення інформації про витрати на підготовку й освоєння виробництв нової продукції відображають на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів»» [8, с. 617].

Підхід 3. «На підприємствах із багатомініклатурним виробництвом, де період освоєння нетривалий і витрати відносно невеликі, у разі виготовлення продукції за індивідуальним замовленням витрати планують та обліковують у складі загальнопромислових витрат за статтею, приведеною у п. 15.5 «Витрати на вдосконалення технології й організації виробництва» П(С) БО 16 «Витрати»» [8, с. 617].

Однак, як свідчить практика застосування та ведення обліку інновацій, найбільш раціональним для бухгалтерської служби є ведення обліку інноваційних витрат функціональної операційної діяльності з використанням існуючого субрахунку 941 «Витрати на дослідження і розробки».

Отже, документування обліку інноваційних процесів на підприємстві є важливою складовою ефективного управління інноваціями. Цей процес включає в себе створення та зберігання відповідних документів, які відображають всі етапи інноваційного циклу. Основні аспекти документування обліку інноваційних процесів включають:

- створення Плану рахунків підприємства для обліку інновацій;
- облік фінансових витрат інновацій підприємства;
- документування прав на інтелектуальну власність, яка виникає внаслідок інноваційних розробок
- регулярна підготовка звітів та аналіз результатів інноваційних заходів для прийняття управлінських рішень.

Документування є необхідним елементом системи управління інноваційними процесами, сприяючи їх ефективному контролю та розвитку на підприємстві.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Потреба облікового опрацювання результатів інноваційних процесів на різних рівнях економіки зумовлена тим, що інновації є важливим стимулом для розвитку підприємства та економіки в цілому. Вони сприяють впровадженню нових технологій, покращенню виробничих процесів та створенню конкурентоспроможних продуктів.

2. У період становлення інноваційної економіки вкрай важливо забезпечити обліково-аналітичний супровід інноваційної активності підприємств різних видів діяльності для формування достовірної та релевантної інформації про інноваційні процеси, необхідну внутрішнім та зовнішнім її користувачам.

3. Формування вартості інноваційного палива, сировини, інструментів відповідно забезпечується на рахунках обліку товарно-матеріальних цінностей. Однак сформувати вартість безпосередньо інноваційних технологій, інноваційних організаційних та маркетингових заходів фактично неможливо, оскільки витрати на ці процеси не можна однозначно віднести на той чи інший бухгалтерський рахунок. Практика вимагає розробки нових підходів до формування облікових даних не лише на рахунках фінансового та управлінського (тактичного) обліку, а й на стратегічних рахунках.

4. Організація облікового процесу інновацій на підприємстві має важливе значення для ефективного управління інноваційною діяльністю. Цей процес передбачає впровадження спеціальних бухгалтерських інструментів та методів для систематичного обліку, аналізу та контролю всіх аспектів інноваційного процесу.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Основні концепти організації аналітичного забезпечення інноваційної діяльності на підприємстві

Аналітичне забезпечення розвитку інноваційної діяльності підприємств включає в себе комплекс заходів та інструментів, спрямованих на збір, обробку, аналіз та використання інформації для управління інноваційним процесом. Нижче розглянуті основні аспекти аналітичного забезпечення розвитку інноваційної діяльності на підприємстві:

1. Система збору даних передбачає розробку ефективної системи збору даних про інноваційні ініціативи та проекти, включаючи технічні параметри, витрати та проміжні результати.

2. Створення інформаційної бази даних – це формування централізованої інформаційної бази даних, яка об'єднує інформацію з різних джерел і забезпечує доступ до неї зацікавленим сторонам.

3. Аналіз ринкових тенденцій забезпечує вивчення ринкових тенденцій, конкурентного середовища та поведінки споживачів для ідентифікації можливостей для інновацій.

4. Оцінка ризиків є першим етапом на шляху до їх аналізу, пов'язаних з реалізацією інноваційних проектів, та визначення стратегій мінімізації ризиків та використання можливостей.

5. Моніторинг здійснення проектів передбачає спостереження за ходом реалізації інноваційних проектів, включаючи витрати, терміни та виконання поставлених завдань.

6. Вимірювання ефективності створює умови для розробки ключових показників ефективності інновацій, їх моніторинг та аналіз для прийняття управлінських рішень.

7. Аналіз інтелектуальної власності сприяє вивченню інтелектуальної наявної бази нематеріальних активів, яка виникає внаслідок інноваційних розробок, та відповідний захист інтелектуальних прав.

8. Аналітична підтримка управлінських рішень передбачає надання інформації для управлінських рішень щодо вибору напрямків розвитку, інвестування в інновації та стратегічного планування.

Аналітичне забезпечення є необхідною складовою для успішного впровадження інновацій і може значно підвищити конкурентоспроможність підприємства в умовах швидко змінюючогося ринкового середовища. Важливим компонентом провадження інновацій на підприємствах є організація відповідного середовища. Саме для цього варто розглянути організаційний механізм управління інноваційними проектами, котрий передбачає необхідну потребу для початку створення на етапі зародження (ідея, задум, планування). Необхідно пам'ятати, що створення проектів із різною часовою тривалістю (коротко-, середньо- і довгострокові) та різним рівнем функціональної ефективності має формувати команда менеджерів компанії. Вибрані для імплементації проекти, котрі потім можуть бути реалізовані, класифікуються за ознаками раціональності та ефективності розробки і впровадження. На основі проведеної класифікації проектів визначається ранжування їх виконання та ресурсне забезпечення фінансування кожного проекту.

Класифікація інноваційних проектів за ефективністю та забезпечення виконання відповідних пріоритетів розвитку є важливим інструментом для систематизації та управління різнобічністю інноваційної діяльності. Така класифікація може враховувати різні критерії, серед яких основні передбачають:

1. Ступінь ризику:

- високий ризик. Проекти, пов'язані з високим ступенем невизначеності і неспроможністю передбачити результати на етапі розробки;
- середній ризик. Проекти, де ризик може бути управлінимий, але вимагає уважного контролю;

– низький ризик. Проекти з передбачуваними результатами та мінімальним ризиком.

2. Ступінь інноваційності:

– революційні інновації. Проекти, що перевертають існуючі стандарти та створюють нові ринки;

– еволюційні інновації. Проекти, які вдосконалюють чи розширюють існуючі продукти, послуги чи процеси.

3. Стадія розвитку:

– дослідження і розробка. Проекти, що перебувають на початкових етапах створення та тестування ідеї.

– впровадження. Проекти, які переходять в реалізаційну фазу після успішних етапів дослідження та розробки.

4. Масштабування. Проекти, які розширюються та адаптуються для масового виробництва чи надання послуг.

5. Стратегічна важливість:

– ключові стратегічні проекти. Проекти, які вирішують ключові завдання та мають великий вплив на стратегію підприємства.

– операційні проекти. Проекти, пов'язані з покращенням поточних операцій підприємства.

6. Сфера застосування:

– технічні інновації. Проекти, спрямовані на вдосконалення технологій чи розробку нових технічних рішень.

– соціальні інновації. Проекти, спрямовані на вирішення соціальних проблем та поліпшення якості життя.

Класифікація інноваційних проектів є необхідним етапом для правильного управління різноманітністю інноваційної діяльності, визначення пріоритетів та ресурсного забезпечення для їх реалізації.

Завданням інноваційної політики підприємства є створення ефективного та стійкого механізму розвитку, спрямованого на впровадження новаторських рішень та технологій з метою покращення продукції, процесів та

конкурентоспроможності. Основними завданнями інноваційної політики підприємства в плані впровадження проектів є:

1. Розробка інноваційної стратегії передбачає визначення напрямків розвитку та створення стратегії, спрямованої на досягнення конкретних інноваційних цілей підприємства.

2. Створення інноваційної культури – це стимулювання розвитку інноваційної культури серед персоналу, що сприяє створенню сприятливого середовища для творчості та впровадження новаторських ідей.

3. Формування інноваційного потенціалу здійснює визначення та розвиток внутрішніх та зовнішніх ресурсів, які забезпечать реалізацію інноваційних проектів.

4. Залучення фінансових ресурсів для впровадження інновацій, включаючи пошук інвестицій та укладання стратегічних партнерств.

5. Створення інноваційних продуктів та рішень для розробки нових продуктів, послуг чи технологій, що відповідають вимогам ринку та впроваджують інновації.

6. Впровадження технологічних інновацій передбачає активізацію впровадження нових технологій та методів виробництва для підвищення продуктивності та якості продукції.

7. Управління інноваційним процесом – це організація ефективного менеджменту інноваційного процесу, включаючи планування, контроль і взаємодію з ключовими зацікавленими сторонами.

8. Маркетинг інновацій зумовлює розробку стратегій маркетингу для ефективного впровадження інновацій на ринку та забезпечення їх прийняття споживачами.

9. Оптимізація організаційно-технологічних процесів зосереджує увагу на процесах аналіз внутрішніх бізнес-процесів для підвищення ефективності впровадження інновацій.

10. Співпраця з науковими установами на засадах партнерства сприяє практичній реалізації розроблення нових знань фундаментальною наукою та її

трансферу в прикладні дослідження та розробки, обміну знаннями та технологіями.

Реалізація інноваційної політики сприяє створенню стійкого і конкурентоспроможного бізнесу, здатного адаптуватися до змін в економічному середовищі та задовольняти потреби ринку.

3.2. Аналіз впливу технологічних інновацій на підвищення ефективності виробництва

Велике значення підвищення стійкості у сільськогосподарському виробництві відіграють технологічні інновації. Це, передусім, нові технології обробітку сільськогосподарських культур, сприяють зниженню витрат та підвищення ефективності виробництва.

Розглянемо вплив технологічних інновацій на підвищення економічної стійкості одного із сільськогосподарських підприємств Рівненської області – ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА». Господарство розташоване на Рівненщині. У цих умовах особливого значення набувають інноваційні технології землеробства.

Дослідженнями встановлено, що «застосування інноваційних технологій забезпечує суттєву економію матеріально-технічних ресурсів» [41, с. 78]. Основним результатом впровадження таких технологій є приріст продукції рослинництва, яка відрізняється вищою якістю та виробництво якої потребує найменших виробничих витрат. Такі технології називають ресурсозберігаючими, оскільки їх застосування дозволяє найповніше використовувати біологічний потенціал рослин, агрокліматичні умови та виробничі ресурси з отриманням максимальної віддачі та продуктивності. Додаткові витрати праці та матеріально-грошових коштів на впровадження таких технологій повертаються не лише приростом урожаю, а й зниженням собівартості продукції, підвищенням її якості. Перехід на технологію

інноваційного землеробства передбачає зменшення кількості виконуваних механізованих операцій.

Технології інноваційного землеробства включають технологію мінімальної обробки ґрунту та нульову технологію. При впровадженні мінімальної технології не проводиться оранка і ранньовесняне боронування, використання нульової технології передбачає відсутність будь-яких механізованих операцій з обробки ґрунту та підготовки його до сівби. Що стосується ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА», що знаходиться у зоні Полісся, ефективним прийомом обробітку зернових культур є саме нульова технологія. Така технологія виключає механічний вплив на ґрунт. При цьому проводиться прямий посів по пожнивних залишках структури ґрунту.

Перехід ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА» на нульову технологію сприятиме збереженню та відновленню родючого шару ґрунту, суттєвій економії ресурсів, зниженню та усуненню ерозії ґрунту, накопиченню та затриманню вологи у ґрунті, збільшенню врожайності сільськогосподарських культур, зниженню залежності врожаю від погодних умов.

Перелічені переваги застосування нульової технології обробітку ґрунту підтверджують її доцільність у зоні Полісся. Робота на високопродуктивній техніці за нульової технології обробітку ґрунту дасть можливість ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА» отримати позитивні економічні результати в майбутньому, максимізувати можливий прибуток та підвищити стійкість сільськогосподарського виробництва.

Розрахунок економічної ефективності впровадження нульової технології в ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА» (табл 3.1.) показав, що нульовий обробіток ґрунту вимагає від господарства найменших виробничих витрат – всього 14979 грн/га порівняно з традиційною технологією, при якій розмір витрат дорівнював 17984 грн/ га, тобто у 1,2 рази більше.

Загальна економія виробничих витрат у розрахунку на одиницю посівної площі зернових культур становитиме 255 грн/га, або 17%. Крім того, перехід на нульову технологію дозволить господарству збільшити врожайність зернових

культур за рахунок найкращого накопичення ґрунтової вологи. У роки з недостатнім зволоженням зростання врожайності може досягати 10% і більше.

Таблиця 3.1

Економічна ефективність впровадження у ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА»
нульової технології вирощування зернових культур

Показатель	Варіанти технологій		Зміна показників нульової технології стосовно традиційної технології	
	традиційна	нульова		
			абсолютна	відносна, %
Врожайність, ц/га	4,2	4,8	0,6	114
Площа посіву, га	2250	2250	0	100
Зібрана площа, га	2198	2250	52	102
Валовий збір, т	931,9	1086,7	154,8	117
Виробнича собівартість 1 т зерна, грн.	2268,2	2270,9	2,7	100
Прибуток на 1 т виробленої продукції, грн	1808,9	2746,6	937,7	152
Ціна реалізації 1 т зерна, грн	4077,1	5017,5	940,4	123
Прибуток від реалізації, грн	3669390	5067675	1398285	138
Рентабельність виробництва зерна, %	18,2	31,4	13,2	173

Внаслідок сукупного впливу двох факторів – зростання врожайності та зниження собівартості, підприємство може отримати додатковий прибуток від продажу зернових культур при тому ж рівні товарності у розмірі 5067675 тис. грн., що у 1,7 раза більше, ніж при використанні традиційної технології обробітку ґрунту. При цьому рентабельність виробництва зерна збільшиться з 18,2% до 31,4%, або на 73,0%.

Таким чином, незважаючи на можливі ризики застосування інноваційного методу обробітку ґрунту (послаблення боротьби з гризунами внаслідок відсутності механічної обробки, посилення дефіциту мінерального азоту, повільне прогрівання ґрунту навесні), переваги впровадження такої технології у виробництво, пов'язані з підвищенням прибутку, економією витрат, великою екологічністю і простотою застосування є додатковим аргументом на користь

розвитку зернового господарства в аналізованому підприємстві з метою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та рівня його стійкості.

Проте впровадження у виробничу діяльність ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА» галузевих інновацій пов'язане з появою загроз та ризиків, що несе у собі зовнішнє середовище функціонування підприємства. Серед них можна виділити несприятливу кон'юнктуру цін на сільськогосподарських ринках та ринках факторів виробництва, природні ризики, пов'язані з несприятливими погодними умовами тощо.

Для оцінки впливу цих факторів на очікуваний результат від інновацій у господарстві було проведено аналіз чутливості інновацій до мінливості перерахованих змінних і визначено по кожному фактору діапазон стійкості. Діапазон стійкості визначали як відношення критичного значення очікуваного результату, отриманого при зміні деякого параметра його проектного значення. Чим вище діапазон стійкості, тим, за інших рівних умов, більш імовірно, що цей проект буде життєздатний у разі загрози зміни даного параметра.

Оцінка чутливості інноваційного проекту до зміни зовнішніх умов їх впровадження та визначення діапазону стійкості представлені в таблиці 3.2. У розрахунках використовували допустимий діапазон відхилення змінних у розмірі 8% проектного варіанта.

Таблиця 3.2

Врахування ризиків впровадження технологічних інновацій у
ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА» при зміні змінних на 8%

Показники	Проектний варіант	Розрахунковий варіант при зміні на 10% змінних:		
		Врожайності	Ціни реалізації	Виробничих витрат
Прибуток від продажу зернових культур, грн.	5067675	4423813	4678418	4835712
Рентабельність виробництва зерна, %	31,4	22,5	27,6	29,1
Рентабельність продажу зерна, %	25,5	19,4	20,6	22,8
Діапазон стійкості, %	X	47,5	53,4	61,2

Як свідчать дані табл. 3.2 зміна на 8% значень трьох змінних у несприятливий бік призведе до зниження рентабельності виробництва зерна з 31,4 до 22,5%, а рентабельності продажів – з 25,5 до 19,4%. У цьому діапазон стійкості становитиме від 47,5 до 53,4%. Найбільш чутливий проект до зміни врожайності зернових культур та коливань реалізаційних цін на зерно.

Суттєвий вплив підвищення рівня стійкості сільськогосподарського виробництва надають технологічні інновації. Впровадження їх у виробництво сприяє зниженню виробничих витрат, зростанню врожайності, отриманню додаткової продукції та прибутку. Оцінивши діапазон стійкості за найбільш критичними факторами, можна достовірно визначати рівень ризику виникнення загроз для ефективного прогнозування, регулювання та контролю рівня стійкості сільськогосподарського підприємства.

Отже, технологічні інновації є ключовим фактором для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Впровадження новітніх технологій може внести значний внесок у всі аспекти аграрного сектору, забезпечуючи йому конкурентоспроможність та стійкість.

3.3. Шляхи підвищення інноваційної активності в сільськогосподарських підприємствах

Інноваційний процес в аграрному секторі є постійним і безперервним потоком перетворення технічних та технологічних ідей на нові технології чи окремі її складові частини та доведення їх до використання безпосередньо у виробництві з метою отримання якісно нової продукції. Іншими словами, інноваційний процес в аграрному секторі носить циклічний характер, зумовлений наявністю зворотних зв'язків, вбудованих у механізм трансформаційного процесу.

За результатами досліджень можна сформулювати пропозиції щодо підвищення ефективності управління інноваційним розвитком сільськогосподарських підприємств України:

- забезпечити взаємодію всіх суб'єктів інноваційних процесів від планування та координації наукової діяльності до масштабного використання інновацій у виробництві;

- збільшити обсяг фінансування наукових досліджень в аграрному секторі;

- створити ефективну систему впровадження інновацій;

- при органах управління аграрною політикою в регіонах сформувати підрозділи, які займатимуться координацією та контролем інноваційних процесів, а також забезпечать доведення інновацій до виробників та їх масового використання;

- створити інформаційно-аналітичні системи, які забезпечуватимуть необхідною інформацією усі суб'єкти інноваційних процесів.

Для реалізації цих напрямів необхідно дотримуватися таких основних принципів інноваційної діяльності:

- визнання на всіх рівнях пріоритетності розвитку інноваційного процесу, наукове обґрунтування всіх рішень та практичних дій щодо реалізації інноваційної політики в аграрному секторі;

- інтеграція наукової, науково-технічної та освітньої діяльності у ході розвитку інноваційної політики;

- орієнтація на чітку організованість розвитку інноваційного процесу та їх високу результативність у виробництві.

Дотримання цих принципів та комплексність розвитку інноваційного процесу за різними напрямками на основі системи ринкових регуляторів сприятимуть успішній реалізації інноваційної політики в аграрному секторі.

Успіхи інноваційної політики в аграрному секторі багато в чому залежить від діяльності регіональних органів влади, наукових установ, університетів. Для прискорення та підвищення ефективності інноваційного розвитку в регіонах необхідне такі дії:

– розробка законодавчих та нормативних актів щодо інноваційної діяльності на основі широкого використання об’єктів інтелектуальної власності в аграрному виробництві;

– формування системи технопарків та інших інноваційних структур для сприяння підвищенню ефективності розвитку аграрного виробництва та покращенню соціально-економічних умов життя на селі за допомогою поширення нових знань та освоєння досягнень науки та техніки у виробництві;

– розробка нормативних та методичних документів щодо організації регіональних фондів інноваційних пропозицій, що дозволяють потенційним інвесторам орієнтуватися у можливості вигідного вкладення свого капіталу в ефективні інноваційні проекти аграрного сектора регіону. При цьому для зниження ризиків необхідно проводити ретельну експертну оцінку при включенні інвестиційних проектів фонд, створення регіональних фондів підтримки інноваційної діяльності, що формуються як із бюджетних джерел, так і за рахунок відрахувань підприємств аграрного сектора регіону.

Таким чином, можна зробити висновок, що з метою ефективного управління інноваційною діяльністю дуже важливими стають регіональні науково-технічні та інноваційні програми, що реалізуються на основі фундаментальних та прикладних досліджень у пріоритетних секторах аграрної економіки, які мають забезпечувати створення нових поколінь техніки та технологій для підвищення технологічного розвитку рівня аграрного сектора.

Інноваційна активність в сільськогосподарських підприємствах може бути підвищена за допомогою різноманітних стратегій та підходів:

1. Впровадження сучасних технологій:

– застосування сучасних технологій вирощування, збирання та обробки сільськогосподарської продукції;

– використання автоматизованих систем та роботів для виконання трудомістких операцій.

2. Активізація дослідження та розвитку новітніх цифрових технологій:

- фінансування досліджень та впровадження інноваційних підходів до сільського господарства;

- співпраця з науковими установами та дослідницькими центрами для розробки нових технологій.

3. Стимулювання інновацій в сфері генетики:

- розробка та використання нових гібридів та сортів рослин з високою врожайністю та стійкістю до шкідників;

- впровадження сучасних методів селекції для отримання більш продуктивних видів тварин.

4. Ефективне використання ресурсів:

- впровадження систем управління ресурсами для ефективного використання води, добрив, енергії та інших ресурсів;

- використання енергозберігаючих технологій та обладнання.

5. Розвиток точного землеробства:

- використання сучасних систем GPS та сенсорів для точного землеробства та внесення добрив;

- впровадження систем моніторингу та аналізу даних для оптимізації виробництва.

6. Стимулювання інноваційної культури:

- створення сприятливого середовища для розвитку інновацій, сприяння та підтримка стартапів у галузі агробізнесу;

- організація тренінгів та семінарів для фермерів та фахівців сільського господарства з питань інновацій.

7. Електронна комерція та маркетплейси:

- використання електронних платформ для обміну та продажу сільськогосподарської продукції;

- розвиток систем цифрової торгівлі для оптимізації постачання та збуту.

Підвищення інноваційності в сільському господарстві вимагає комплексного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін, включаючи виробників, науковців, урядові органи та підприємства.

Успішний досвід розвитку інноваційної діяльності на підприємствах аграрного сектора вимагає комплексного процесу управління, тобто його інтеграції у всі сфери: починаючи від проектування продукту, закінчуючи розробкою та впровадженням нових технологій. Така комплексна діяльність вимагає досконалого управлінського фундаменту та чітко вибудованої інноваційної стратегії. Підприємство не повинно чекати появи інновацій, а має активно їх планувати, залучаючи усі наявні можливості: фінансові, організаційні, економічні, управлінські, технічні.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Аналітичне забезпечення розвитку інноваційної діяльності підприємств включає в себе комплекс заходів та інструментів, спрямованих на збір, обробку, аналіз та використання інформації для управління інноваційним процесом. Основні аспекти аналітичного забезпечення розвитку інноваційної діяльності на підприємстві передбачають: систему збору даних; створення інформаційної бази даних; аналіз ринкових тенденцій; оцінка ризиків; моніторинг здійснення проектів; вимірювання ефективності інновацій; аналіз та відповідний захист інтелектуальної власності; аналітична підтримка управлінських рішень.

2. Аналітичне забезпечення є необхідною складовою для успішного впровадження інновацій і може значно підвищити конкурентоспроможність підприємства в умовах швидко змінюючогося ринкового середовища. Важливим компонентом провадження інновацій на підприємствах є організаційний механізм управління інноваційними проектами.

3. Дослідженнями встановлено, що застосування інноваційних технологій забезпечує суттєву економію матеріально-технічних ресурсів. Основним результатом впровадження таких технологій є приріст продукції рослинництва, яка відрізняється вищою якістю та виробництво якої потребує найменших виробничих витрат. Такі технології називають ресурсозберігаючими, оскільки їх застосування дозволяє найповніше використовувати біологічний потенціал рослин, агрокліматичні умови та виробничі ресурси з отриманням максимальної віддачі та продуктивності.

4. Технологічні інновації є ключовим фактором для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Впровадження новітніх технологій може внести значний внесок у всі аспекти аграрного сектору, забезпечуючи йому конкурентоспроможність та стійкість.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку – це комплекс взаємозв'язаних структур, процесів, методів та інструментів, спрямованих на стимулювання, впровадження та управління інноваційними процесами в організації або економічному секторі. Його мета – створення умов для ефективного впровадження новаторських ідей, технологій та підходів, що сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності та стійкості.

2. Мета та завдання інноваційного управління виробничо-економічної діяльності має бути спрямована на те, щоб перевершити результати до запровадження інновації. Інноваційний підхід управління виробничо-економічною діяльністю сільськогосподарських підприємств пов'язаний з розробкою та освоєнням інновацій, які дозволяють перейти до нової організаційно-технологічної, організаційно-економічної структури виробництва сільськогосподарської продукції, підвищити ефективність використання орних земель, забезпечити конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства та виробленої продукції.

3. Інноваційний підхід у дослідженнях відтворювального процесу в аграрному бізнесі полягає у здатності науки створювати інновації для сільського господарства, а сільськогосподарських товаровиробників – купувати та реалізовувати створений інноваційний продукт під час виробництва сільськогосподарської продукції з метою розширення відтворення у галузі.

4. Інновації виконують особливу функцію в системі відтворення – функцію мейнстріму змін, що дозволяє оцінити їх як джерело саморозвитку, самоорганізації підприємств та як найважливіший внутрішній процес – структуроутворюючий елемент. Інновації, складаючи основу перетворень на соціально-економічних системах, що впливають на структуру, визначають темпи та масштаби економічних процесів та супутніх їм структурних змін.

5. Активізація інноваційної діяльності підприємств аграрної сфери сприяє їхньому зміцненню через підвищення ефективності виробництва, розширення

ринкових можливостей та збереження навколишнього середовища. Інноваційний процес в АПК має свою специфіку, обумовлену, насамперед, особливостями агропромислового виробництва. До таких особливостей відносяться: різноманітність видів сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, а також істотна різниця в технологіях їх вирощування та виробництва; залежність технологій обробітку сільськогосподарських культур від природних і погодних умов; велика різниця в періоді виробництва за окремими видами сільськогосподарської продукції та продуктами її переробки.

6. Інноваційний процес в аграрному бізнесі охоплює широкий цикл від опрацювання науково-технічної ідеї до її трансферу, тобто реалізації на комерційній основі. Він передбачає наступні етапи: обґрунтування потреби у нововведенні; моніторинг інформації про можливі нововведення, які забезпечать вирішення даної проблеми; аналіз та оцінювання інноваційних проектів за критеріями виконання, впровадження та економічної доцільності; ухвалення раціонального рішення про впровадження інновації; адаптація та імплементація нововведення; отримання прибутку від здійсненого комплексу робіт по впровадженню інновації.

7. Впровадження системи обліку інновацій дає можливість отримання оперативної та достовірної інформації для прийняття управлінських рішень, спрямованих на досягнення «позитивних» результатів щодо науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, та на їх основі забезпечення конкурентних переваг та підвищення економічної ефективності виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема на досліджуваному ТОВ «БОС ЛОГІСТИКА».

8. Облік інноваційної діяльності підприємства – це система фінансового обліку, яка спеціально націлена на реєстрацію, контроль та аналіз витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційних процесів та проектів. Ця система дозволяє підприємствам ефективно управляти своєю інноваційною діяльністю і враховувати її вплив на операційний і майбутній фінансовий стан.

9. Формування вартості інноваційного палива, сировини, інструментів відповідно забезпечується на рахунках обліку товарно-матеріальних цінностей. Однак сформувати вартість безпосередньо інноваційних технологій, інноваційних організаційних та маркетингових заходів фактично неможливо, оскільки витрати на ці процеси не можна однозначно віднести на той чи інший бухгалтерський рахунок. Практика вимагає розробки нових підходів до формування облікових даних не лише на рахунках фінансового та управлінського обліку, а й на інших рахунках.

10. Аналітичне забезпечення розвитку інноваційної діяльності підприємств включає в себе комплекс заходів та інструментів, спрямованих на збір, обробку, аналіз та використання інформації для управління інноваційним процесом. Основні аспекти аналітичного забезпечення розвитку інноваційної діяльності на підприємстві передбачають: систему збору даних; створення інформаційної бази даних; аналіз ринкових тенденцій; оцінка ризиків; моніторинг здійснення проєктів; вимірювання ефективності інновацій; аналіз та відповідний захист інтелектуальної власності; аналітична підтримка управлінських рішень.

11. Дослідженням встановлено, що застосування інноваційних технологій забезпечує суттєву економію матеріально-технічних ресурсів. Основним результатом впровадження таких технологій є приріст продукції рослинництва, яка відрізняється вищою якістю та виробництво якої потребує найменших виробничих витрат. Такі технології називають ресурсозберігаючими, оскільки їх застосування дозволяє найповніше використовувати біологічний потенціал рослин, агрокліматичні умови та виробничі ресурси з отриманням максимальної віддачі та продуктивності.

12. Технологічні інновації є ключовим фактором для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Впровадження новітніх технологій може внести значний внесок у всі аспекти аграрного сектору, забезпечуючи йому конкурентоспроможність та стійкість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша О. І., Антонюк В. П., Землянікін А. І. та ін. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: моногр. НАН України, Ін-т екон. пром-ті. Донецьк, 2007. 328 с.
2. Белова І.М., Семенишена Н.В. Інтегрована звітність інституційних одиниць: інтерпретаційне поле концепту. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. № 2. С.16–32.
3. Бруханський Р. Ф., Пуцентейло П. Р. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій: монографія. Тернопіль. ФОП Осадца Ю. В., 2017. 388 с.
4. Бруханський Р. Ф. Параметри розвитку корпоративної стратегічної обліково-аналітичної системи підприємства. Облік і фінанси. 2020. № 1 (87). С. 13-19.
5. Бруханський Р., Спільник І. Бізнес-аналітика vs. бізнес-аналіз: сучасний дискурс, модель професійної компетенції ініціатора позитивних змін. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2022. Випуск 1-2. С. 7-21.
6. Бруханський Р. Ф. Основні принципи трансформації бухгалтерського обліку в реструктуризованих сільськогосподарських підприємствах. Вісник Тернопільської академії народного господарства. Випуск 6. Тернопіль: Економічна думка, 1999. С. 199-202.
7. Бруханський Р. Ф. Методологія наукових досліджень і викладання облікових дисциплін : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності „Облік і оподаткування”. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 174 с.
8. Грибовська Ю.М. Облік витрат на інновації: сучасний стан та перспективи розвитку. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 23. С. 614-617.
9. Демченко Т.А., Слатвінський М.А., Чирва О.Г. Особливості організації обліку інноваційної діяльності підприємств. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2020. Том 31 (70). № 3. С. 128-132.

10. Жук В.М. Концептуальні підходи вирішення поверхневих та глибинних проблем обліку інноваційної діяльності. Облік і фінанси АПК. 2011. № 1. С. 36-39.

11. Завитій О., Роздимаха С. Напрями впровадження фінансової звітності за міжнародними стандартами. Інститут бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах глобалізації. 2020. Випуск 2. С.33-41.

12. Завитій Ольга, Белова Ірина. Процес управління інноваційним розвитком як об'єкт обліку і аналізу. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації 2022. Вип. 1-2. С. 22-28.

13. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

15. Ісаншина Г.Ю. Інноваційна діяльність як об'єкт бухгалтерського обліку. Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. 2013. № 2 (31). С. 149-152.

16. Кафка С. Відображення в обліку операцій інноваційного характеру. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2017. №4(193). С. 25-29.

17. Коваль Л.В. Облік інноваційної діяльності. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. №3. С. 117-131.

18. Кононова І. В. Адаптація національних стандартів до міжнародних стандартів фінансової звітності. Глобальні та національні проблеми економіки / Миколаївськ. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. 2015. Вип. 5. С. 1054–1057.

19. Костецький Я. І. Стратегія формування і розвитку аграрного сектору України: теорія і практика : монографія. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2017. 356 с.

20. Кучеренко Т.Є., Ратушна О.П., Мельник Л.Ю. Облік фінансування інноваційної діяльності підприємства. Облік і фінанси. 2019. № 1 (83). С. 35-43.

21. Лобода Н.О., Корень Д.О., Куришко Н.В. Інноваційні витрати: обліково-аналітичний аспект. Молодий вчений. 2020. № 4 (80). С. 328-330.

22. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 16.11.2009 № 1327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v1327201-09?lang=uk>

23. Мирончук З.П., Андрушко Р.П., Лиса О.В. Облік і контролінг інноваційної діяльності підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Випуск 14. С. 971-974.

24. Михайлов М. Г. Теоретичні засади інноваційно-інвестиційного підходу до розвитку матеріально-технічної бази підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2016. №23. С. 38–42

25. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. URL: http://www.minfin.gov.ua/document/237457/19_IAS8_IFRS_2009_GVT.pdf.

26. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id-92410&cat_id=92408

27. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17>

28. НП(С)БО 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

29. НП(С)БО 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

30. НП(С)БО 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

31. НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.10.99 № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>

32. НП(С)БО 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

33. Пархомиць М.К., Пуцентейло П.Р., Уніят Л.М. Активізація використання відновлюваних джерел енергії – об’єктивна необхідність поліпшення ресурсозбереження та підвищення конкурентоспроможності виробництва продукції аграрного сектору України. *Інноваційна економіка*. 2020. № 5-6. С. 122-132.

34. Пархомиць М.К., Пуцентейло П.Р., Уніят Л.М. Поняття, суть інновацій та технологічні уклади інноваційного розвитку агропромислового бізнесу *Інноваційна економіка*. 2019. № 5-6 (80). С. 41–46.

35. Пікуш Ю.В. Інноваційна діяльність як об’єкт бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://intkonf.org/pikush-yuv-innovatsiynadiyalnist-yak-obekt-buhgalterskogo-obliku/>.

36. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>

37. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

38. Правдюк М.В. Економічні та обліково-законодавчі аспекти інвестиційноінноваційної діяльності аграрного сектору. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 2. С. 90-105.

39. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. №40-IV.

40. Пуцентейло П., Уніят Л., Чорна Н. Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку підприємств аграрної сфери в умовах конкурентного середовища. *Економічний дискурс*. 2020. Випуск 4. С. 111-127.

41. Пуцентейло П.Р., Баглей Р.Р. Формування стратегічних напрямів модернізації технологічного оновлення виробництва у сільськогосподарських підприємствах *Економічний дискурс*. 2019. Випуск 3. С. 75-85.

42. Пуцентейло П.Р., Костецький Я.І. Використання методів кластерного аналізу для прогнозування інвестиційного розвитку підприємств аграрного сектора. *Інноваційна економіка*. 2020. № 7-8 (85). С. 88–99.

43. Розвиток цифровізації обліку, оподаткування, аналізу і контролю в управлінні підприємствами : монографія / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2021. 200 с.

44. Саблук П. Т., Шпикуляк О. Г., Курило Л. І. та ін. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: моногр. Київ : ННЦ ІАЕ, 2010. 706 с.

45. Сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

46. Саченко С.І., Черешнюк О.М. Концепція обліку інноваційної діяльності. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Випуск 6 (17). С. 740-745.

47. Типові форми первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 22.11.2004 № 732. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04#Text>

48. Царук В.Ю. Теорія і методологія обліку і аналізу в системі корпоративного управління : монографія. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2020. 404 с.

49. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

50. Чорний Р.С., Чорна Н. П., Мех Я. В. Актуарна підготовка бухгалтера-аудитора як складова його високого професіоналізму. Формування ринкових відносин в Україні. 2023. № 7 - 8 (266 - 267). С. 28 – 32.

51. Шатковська Л.С. Облік інноваційної діяльності [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/oblik-innovaciynoi-diyalnosti.html>.

52. Юрчук Н.П. Інноваційні чинники формування конкурентоспроможності продукції сільськогосподарських підприємств. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 5. С. 50-63.

53. Ярощук О. В. Доходний підхід до оцінювання вартості компанії. Наука молода. 2012. Випуск 18. С. 192-195.

54. Ярощук О. В. Концепції визначення вартості власного капіталу акціонерного товариства. Економічний аналіз. 2013. Том 14. № 3. С. 236-240.

55. Ярощук О. В., Ярощук І. Д. Аналітичне обґрунтування рішень в системі корпоративного захисту бізнесу від поглинань. Економічний аналіз. 2014. Том 14. № 2. С. 136-154.

56. Ярощук О.В., Белова І.М. Технологія блокчейн в бухгалтерському обліку та аудиті. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 3-4. С. 28-44.

57. Яцук О. О. Оцінка основних чинників впливу на формування прибутку сільськогосподарських підприємств. Приазовський економічний вісник: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 5 (10). С. 410–417.

58. Яцук О. О. Сутність та зміст фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. Всеукраїнський науково-виробничий журнал: «Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики». 2018. № 10 (38). С. 133-145.

59. Brukhanskyi R. F., Spilnyk I. V. (2019). Crypto assets in the system of accounting and reporting. *The Problems of Economy*, 2, 145-156. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-2-145-156>.

60. Khorunzhak N., Brukhanskyi R., Ivanyshyn V. Logic-statistical models in control function of accounting. *Independent Journal of Management & Production*. 2019. Vol. 10. Pp. 846-871.

61. Novykova I., Chorny R., Chorna N., Bey R., Leszczynski V. (2022). Simulation of Comprehensive Assessments of Personnel Innovation Development Management System. In: Alareeni, B., Hamdan, A. (eds) *Financial Technology (FinTech), Entrepreneurship, and Business Development*. ICBT 2021. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 486. Springer, Cham. P. 95-108.